Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

19. november 2020*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Varjupaigapoliitika – Direktiiv 2011/95/EL – Pagulasseisundi andmise tingimused – Sõjaväeteenistusest keeldumine – Artikli 9 lõike 2 punkt e – Päritoluriigi õigus, mis ei näe ette õigust keelduda sõjaväeteenistusest oma veendumuste tõttu – Nende isikute kaitse, kes on põgenenud oma päritoluriigist pärast sõjaväeteenistusest saadud ajapikenduse lõppemist – Artikli 9 lõige 3 – Selle direktiivi artiklis 10 nimetatud põhjuste ning direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vaheline seos – Tõend

Kohtuasjas C-238/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Verwaltungsgericht Hannoveri (Hannoveri halduskohus, Saksamaa) 7. märtsi 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 20. märtsil 2019, menetluses

EZ

versus

Bundesrepublik Deutschland,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: esimese koja president J.-C. Bonichot (ettekandja) koja presidendi ülesannetes, kohtunikud C. Toader ja M. Safjan,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 5. märtsi 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– EZ, esindaja: *Rechtsanwältin* S. Schröder,

– Bundesrepublik Deutschland, esindaja: A. Horlamus,

– Saksamaa valitsus, esindaja: R. Kanitz,

– Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid ja M. Condou-Durande,

olles 28. mai 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), artikli 9 lõike 2 punkti e ja lõiget 3.

2 Taotlus on esitatud Süüria kodaniku EZ ja Bundesrepublik Deutschlandi (Saksamaa Liitvabariik) vahelises vaidluses Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (föderaalne migratsiooni- ja pagulasamet, Saksamaa) otsuse üle keelduda EZile pagulasseisundi andmisest.

Õiguslik raamistik

Genfi konventsioon

3 Genfis 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsiooni (*United Nations Treaty Series*, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954)), mis jõustus 22. aprillil 1954 ja mida on täiendatud New Yorgis 31. jaanuaril 1967 sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis jõustus 4. oktoobril 1967 (edaspidi „Genfi konventsioon“), artikli 1 jaotise A järgi:

„Konventsioonis käsitatakse pagulasena isikut,

[…]

(2) kes põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset või kes nimetatud sündmuste tagajärjel viibib kodakondsusetuna väljaspool oma endist asukohariiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda.

[…]“.

Direktiiv 2011/95

4 Direktiivi 2011/95 põhjendustes 2, 4, 12, 24 ja 29 on märgitud:

„(2) Ühine varjupaigapoliitika, sealhulgas Euroopa ühine varjupaigasüsteem, on osa Euroopa Liidu eesmärgist luua järk-järgult vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala, mis on avatud isikutele, kes neist sõltumatute asjaolude tõttu taotlevad õiguspäraselt kaitset liidus.

[…]

(4) Genfi konventsioon […] moodusta[b] pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi.

[…]

(12) Käesoleva direktiivi põhieesmärk on tagada ühelt poolt, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja teiselt poolt, et kõnealustele isikutele on kõigis liikmesriikides kättesaadavad minimaalsed hüved.

[…]

(24) On vaja kehtestada ühised kriteeriumid varjupaigataotlejate tunnustamiseks pagulastena Genfi konventsiooni artikli 1 tähenduses.

[…]

(29) Üks tingimustest, et kvalifitseeruda Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A kohasele pagulasseisundile, on põhjusliku seose olemasolu tagakiusamise põhjuste, nimelt rassi, usu, rahvuse, poliitiliste vaadete või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise, ning tagakiusamise või selle eest kaitse puudumise vahel.“

5 Direktiivi artikli 2 punkti d kohaselt on „pagulane“ „kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse gruppi kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsuse riiki ega saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla […]“.

6 Direktiivi artikkel 4, mis paikneb II peatükis „Rahvusvahelise kaitse taotluste hindamine“, sätestab:

„1. Liikmesriigid võivad pidada taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Koostöös taotlejaga on liikmesriigi kohus hinnata taotluse asjaomaseid andmeid.

2. Lõikes 1 osutatud andmed on taotleja avaldused ning kõik taotleja käsutuses olevad dokumendid taotleja vanuse, tausta, sealhulgas asjaomaste sugulaste tausta, isiku, kodakondsus(t)e, varasema elukohariigi/-riikide ja aadressi, varasemate varjupaigataotluste ja reisimarsruutide kohta, reisidokumendid ning rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjused.

3. Rahvusvahelise kaitse taotlus vaadatakse läbi individuaalselt ning selle käigus arvestatakse järgmist:

a) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis;

b) taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid, sealhulgas teave selle kohta, kas taotlejat on taga kiusatud või talle on tekitatud suurt kahju või teda võidakse taga kiusata või talle tekitada suurt kahju;

c) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas taotleja suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutuda tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju;

d) kas taotleja tegevus pärast päritoluriigist lahkumist oli seotud rahvusvahelise kaitse taotlemiseks vajalike tingimuste loomise ainu- või põhieesmärgiga, et hinnata, kas kõnealune tegevus põhjustaks nimetatud riiki tagasipöördumisel taotleja tagakiusamist või talle suure kahju tekitamist;

e) kas on võimalik mõistlikult eeldada, et taotleja annab ennast mõne teise riigi kaitse alla, mille kodakondsusele tal on õigus.

4. Asjaolu, et taotlejat on juba taga kiusatud või talle on tekitatud suurt kahju või teda on ähvardatud taga kiusata või talle suurt kahju tekitada, on arvestatav märk taotleja põhjendatud tagakiusamishirmu või suure kahju kannatamise reaalse ohu kohta, kui puudub mõjuv põhjus arvata, et kõnealune tagakiusamine või suur kahju ei kordu.

5. Kui liikmesriigid kohaldavad põhimõtet, mille kohaselt on taotleja kohustatud põhjendama rahvusvahelise kaitse taotlust, ja kui taotleja avalduste üksikasju ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need üksikasjad kinnitamist, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) taotleja on teinud märkimisväärseid jõupingutusi oma taotluse põhjendamiseks;

b) kõik taotleja käsutuses olevad asjaomased dokumendid on esitatud ja on antud rahuldav selgitus muude asjaomaste dokumentide võimaliku puudumise kohta;

c) taotleja avaldused on osutunud loogiliseks ja usutavaks ning need ei ole vastuolus taotleja juhtumiga seotud olemasoleva konkreetse ja üldise teabega;

d) taotleja on taotlenud rahvusvahelist kaitset niipea kui võimalik, välja arvatud juhul, kui taotleja suudab esitada mõjuva põhjuse, miks ta seda ei teinud, ning

e) taotleja üldine usaldusväärsus on kindlaks tehtud.“

7 Direktiivi artikkel 9 „Tagakiusamine“ sätestab:

„1. Selleks et tegu peetaks tagakiusamiseks Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses, peab tegu

a) olema olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsised, et need kujutaksid endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eelkõige õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha [4. novembril 1950 Roomas allakirjutatud] Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 15 lõike 2 alusel erandit; või

b) olema kogum mitmesugustest meetmetest, hõlmates inimõiguste rikkumist, mis on piisavalt raske, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on nimetatud punktis a.

2. Tagakiusamine vastavalt lõike 1 määratlusele võib muu hulgas esineda järgmisel kujul:

[…]

e) süüdimõistmine või karistamine sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks kuritegusid või tegusid, mis on artikli 12 lõikes 2 sätestatud välistamise alus;

[…]

3. Vastavalt artikli 2 punktile d peab artiklis 10 nimetatud põhjuste ja käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tagakiusamise või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel olema seos.“

8 Direktiivi 2011/95 artikkel 10 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid võtavad tagakiusamise põhjuste hindamisel arvesse järgmisi asjaolusid:

[…]

e) poliitiliste vaadete mõiste hõlmab eelkõige vaadet, ideed või veendumust artiklis 6 nimetatud potentsiaalsete tagakiusajatega ja nende poliitika või meetoditega seotud küsimuses olenemata sellest, kas taotleja on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte.

2. Hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas taotlejal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav rassiline, usuline, rahvuslik, sotsiaalne või poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab taotlejale tagakiusaja."

9 Direktiivi artikli 12 „Välistavad asjaolud" lõige 2 näeb ette:

„Kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut ei tunnustata pagulasena, kui on mõjuv põhjus arvata, et

a) ta on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted;

[…]".

Saksa õigus

10 Varjupaigaseaduse (Asylgesetz) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „AsylG") §-s 3 „Pagulasseisundi andmine" on ette nähtud:

„(1) Välismaalane on pagulane [Genfi konventsiooni] tähenduses, kui ta

1. põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, poliitiliste vaadete või sotsiaalsesse rühma kuulumise pärast

2. viibib väljaspool riiki (päritoluriik)
   a) mille kodanik ta on, ning mille kaitse alla ta ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha ennast anda,

[…]

(2) Välismaalast ei tunnustata pagulasena lõike 1 tähenduses, kui on põhjendatud alus arvata, et:

1. ta on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted,

2. ta on enne pagulasena vastuvõtmist toime pannud raske mittepoliitilise kuriteo väljaspool Saksamaa Liitvabariigi territooriumi, eriti kui tegemist on eriti jõhkra teoga, isegi kui see on väidetavalt toime pandud poliitilistel eesmärkidel, või

3. ta on toime pannud ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus olev teo.

[…]".

11 AsylG §-s 3a „Tagakiusamine" on ette nähtud:

„(1) Tagakiusamiseks § 3 lõike 1 tähenduses loetakse tegu, mis

1. on olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsine, et see kujutaks endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eelkõige nende õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni […] artikli 15 lõike 2 alusel erandit, või

2. on kogum mitmesugustest meetmetest, sh inimõiguste rikkumised, mis on piisavalt rasked, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on osutatud punktis 1.

(2) Tagakiusamine vastavalt lõike 1 määratlusele võib muu hulgas esineda järgmisel kujul:

[…]

5. süüdimõistmine või karistamine sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks kuritegusid või tegusid, mis on käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 sätestatud välistamise alus,

[…]

(3) Paragrahvi 3 lõike 1 punktis 1 koostoimes §-ga 3b nimetatud tagakiusamise põhjuste ning käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 tagakiusamiseks kvalifitseeritud tegude või selliste tegude vastu kaitse puudumise vahel peab olema seos.“

12 AsylG §-s 3b „Tagakiusamise põhjused“ on öeldud:

„(1) Tagakiusamise põhjuste hindamisel § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt tuleb arvesse võtta järgmisi asjaolusid:

[…]

5. poliitiliste vaadete mõiste hõlmab eelkõige vaadet, ideed või veendumust §-s 3c nimetatud potentsiaalsete tagakiusajatega ja nende poliitika või meetoditega seotud küsimuses, olenemata sellest, kas välismaalane on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte.

(2) Hinnates, kas välismaalasel on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas tal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav rassiline, usuline, rahvuslik, sotsiaalne või poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab välismaalasele tagakiusaja.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13 Süüria kodanik EZ lahkus oma riigist 6. novembril 2014. Ta saabus Saksamaale 5. septembril 2015 ja esitas varjupaigataotluse 28. jaanuaril 2016.

14 Ta märkis, et ta põgenes 2014. aasta novembris Süüriast, et pääseda seal sõjaväeteenistusest, kuna ta kartis, et peab osalema kodusõjas. Ta sai sõjaväeteenistust ajapikendust kuni 2015. aasta veebruarini, et ta saaks lõpetada ülikooli.

15 Föderaalne migratsiooni- ja pagulasamet andis talle 11. aprillil 2017 täiendava kaitse seisundi, kuid jättis tema varjupaigataotluse rahuldamata põhjendusel, et teda ennast ei ole taga kiusatud, mis oleks teda lahkuma sundinud. See ametiasutus leidis, et kuna asjaomane isik põgenes üksnes kodusõja eest, ei oleks tal Süüriasse tagasipöördumise korral põhjust karta tagakiusamist. Ameti hinnangul puudub igal juhul seos tema kardetud tagakiusamise ja tagakiusamise nende põhjuste vahel, mis võivad anda õiguse pagulasseisundi tunnustamisele.

16 EZ esitas selle otsuse peale 1. mail 2017 kaebuse eelotsusetaotluse esitanud Verwaltungsgericht Hannoverile (Hannoveri halduskohus, Saksamaa). Ta leiab sisuliselt, et seetõttu, et ta põgenes sõjaväeteenistuskohustusest pääsemiseks oma päritoluriigist ja et ta esitas Saksamaal varjupaigataotluse, ähvardab teda tagakiusamise oht, mille alusel saaks talle anda pagulasseisundi.

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdeb, et riigisisene kohtupraktika ei ole ühene varjupaigataotluste puhul, mille on esitanud Süüria sõjaväekohustuslased, kes on sõjaväeteenistusest pääsemiseks oma riigist põgenenud ja keda seetõttu ähvardab oma riiki tagasipöördumise korral süüdimõistmine või karistamine.

18 Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgericht Hannover (Hannoveri halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 2011/95] artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et „sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes“ ei ole nõutav, et asjaomane isik oleks keeldunud sõjaväeteenistusest ametlikus menetluses, kui päritoluriigi õigus ei näe ette õigust sõjaväeteenistusest keelduda?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav: kas [direktiivi 2011/95] artikli 9 lõike 2 punkt e kaitseb ka isikuid, kes ei ilmu pärast sõjaväeteenistusest saadud ajapikenduse lõppemist päritoluriigi sõjaväeasutusse ja põgenevad sunniviisilise väeteenistusse võtmise eest?

3. Juhul kui vastus teisele küsimusele on jaatav: kas [direktiivi 2011/95] artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sõjaväekohustuslase puhul, kes ei tea, millisesse väeliiki teda tulevikus teenima suunatakse, hõlmaks sõjaväeteenistus otseselt või kaudselt „kuritegusid või tegusid, mis on artikli 12 lõikes 2 sätestatud välistamise alus“, üksnes asjaolu tõttu, et tema päritoluriigi relvajõud panevad korduvalt ja süstemaatiliselt toime selliseid kuritegusid või tegusid, kasutades selleks sõjaväekohustuslasi?

4. Kas [direktiivi 2011/95] artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et ka artikli 9 lõike 2 punktis e nimetatud tagakiusamise korral peab artikli 2 punkti d kohaselt esinema seos artiklis 10 nimetatud põhjuste ja artikli 9 lõigetes 1 ja 2 tagakiusamiseks kvalifitseeritud tegude või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel?

5. Juhul kui vastus neljandale küsimusele on jaatav: kas seos süüdimõistmises või sõjaväeteenistusest keeldumise eest karistamises avalduva tagakiusamise ja tagakiusamise põhjuse vahel esineb [direktiivi 2011/95] artikli 9 lõike 3 tähenduses koostoimes artikli 2 punktiga d juba siis, kui süüdimõistmine või karistamine on seotud kõnealuse keeldumisega?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

19 Esmalt on oluline meelde tuletada, et direktiivi 2011/95 põhjendustest 4 ja 12 nähtub, et Genfi konventsioon on pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi ning et see direktiiv võeti vastu eelkõige selleks, et kõik liikmesriigid kohaldaksid ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele.

20 Direktiivi 2011/95 sätteid tuleb seega tõlgendada direktiivi üldist ülesehitust ja eesmärki arvestades ning kooskõlas Genfi konventsiooni ja teiste ELTL artikli 78 lõikes 1 viidatud asjakohaste lepingutega. Nagu ilmneb selle direktiivi põhjendusest 16, tuleb tõlgendamisel järgida ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud õigusi (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Teiseks tuleb meeles pidada, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti d kohaselt on pagulane eeskätt kolmanda riigi kodanik, kes „põhjendatud kartuse tõttu“ rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse gruppi kuulumisel põhineva „tagakiusamise ees“ viibib väljaspool kodakondsuse riiki ega saa või „kõnealuse kartuse tõttu“ ei taha anda ennast nimetatud riigi „kaitse“ alla. Asjaomane kodanik peab seega tema päritoluriigis esinevate asjaolude tõttu põhjendatult kartma enda tagakiusamist vähemalt ühel direktiivis ja Genfi konventsioonis nimetatud viiest põhjusest (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

22 Kolmandaks tuleb rõhutada, et direktiivi 2011/95 artiklis 9 on määratletud, milliste asjaolude põhjal saab järeldada, et tegemist on tagakiusamisega Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses. Selles osas on direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis a täpsustatud, et asjaomased teod peavad olema olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsised, et need kujutaksid endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eriti nende absoluutsete õiguste rikkumist, millest Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 15 lõike 2 kohaselt ei ole võimalik erandit teha. Peale selle on direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis b täpsustatud, et kogumit mitmesugustest meetmetest, sealhulgas inimõiguste rikkumisest, mis on piisavalt raske, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on nimetatud direktiivi artikli 9 lõike 1 punktis a, tuleb samuti pidada tagakiusamiseks. Nendest sätetest tuleneb, et selleks, et põhiliste inimõiguste rikkumist võiks pidada tagakiusamiseks Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses, peab see olema teatud raskusastmega (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Neljandaks on oluline märkida, et vastavalt direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 3 punktidele a–c tuleb rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise käigus arvesse võtta kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid ning taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud.

24 Just neid kaalutlusi silmas pidades tuleb tõlgendada direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e, mille kohaselt võib tagakiusamine selle artikli lõike 1 tähenduses toimuda muu hulgas süüdimõistmise või karistamise kujul sõjaväeteenistusest keeldumise eest konfliktis, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks direktiivi artikli 12 lõikes 2 nimetatud välistamisklauslite alla kuuluvate tegude või kuritegude toimepanemist.

25 Mis puudutab veel põhikohtuasja, siis nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud teabest, et kuriteod, mida EZ oleks sõjaväekohustuslasena võinud Süüria kodusõja kontekstis toime panna, on direktiivi 2011/95 artikli 12 lõike 2 punktis a osutatud „sõjakuriteod“ või „inimsusevastased kuriteod“.

Esimene ja teine küsimus

26 Kahe esimese küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui päritoluriigi õigus ei näe ette võimalust keelduda sõjaväeteenistusest, on nimetatud sättega vastuolus, kui keeldumine tuvastatakse olukorras, kus asjaomane isik ei ole oma keeldumist konkreetse menetluse kohaselt ametlikult vormistanud, vaid on oma päritoluriigist põgenenud ega ole sõjaväeasutusse ilmunud.

27 Direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e järgi peab tagakiusamine, mis pagulasseisundit saada soovivat isikut selle sätte alusel väidetavalt ähvardab, tulenema tema keeldumisest sõjaväeteenistusest. Järelikult peab see keeldumine olema ainus viis, kuidas asjaomane isik saaks vältida direktiivi artikli 12 lõike 2 punktis a osutatud kuritegudes osalemist (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 44).

28 Siit järeldub, et asjaolu, et pagulasseisundi taotleja hoidus kasutamast menetlust, mis andnuks talle sõjaväeteenistusest veendumuste tõttu keelduja staatuse, välistab igasuguse kaitse andmise direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e alusel, välja arvatud siis, kui taotleja tõendab, et ühtki seda laadi menetlust ei olnud tema konkreetses olukorras võimalik kasutada (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 45).

29 Eeskätt juhul, kui päritoluriigi õigus ei näe ette võimalust sõjaväeteenistusest keelduda ja kui vastav menetlus seega puudub, ei saa sõjaväeteenistusest kõrvalehoidjalt nõuda, et ta oma keeldumise konkreetse menetluse kohaselt ametlikult vormistaks.

30 Pealegi, kui võtta arvesse, et selline keeldumine on päritoluriigi õiguse kohaselt ebaseaduslik ning et sõjaväeteenistusest kõrvalehoidjale võidakse esitada süüdistus või teda karistada, ei saa sellises olukorras viimaselt mõistlikult oodata, et ta oma keeldumise sõjaväevõimudele teatavaks teeks.

31 Nendest asjaoludest siiski ei piisa tuvastamaks, et asjaomane isik tõepoolest sõjaväeteenistusest keeldus. Direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 3 punktide a–c kohaselt tuleb seda hinnata nii nagu muid rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks esitatud asjaolusid, võttes arvesse kõiki taotleja esitatud asjaomaseid fakte päritoluriigi kohta tema taotluse üle otsustamise ajal, taotleja esitatud asjaomaseid avaldusi ja dokumente ning taotleja individuaalset seisundit ja isiklikke asjaolusid, nagu toodi esile käesoleva kohtuotsuse punktis 23.

32 Järelikult tuleb direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e tõlgendada nii, et juhul, kui päritoluriigi õigus ei näe ette võimalust keelduda sõjaväeteenistusest, ei ole selle sättega vastuolus, kui keeldumine tuvastatakse olukorras, kus asjaomane isik ei ole oma keeldumist konkreetse menetluse kohaselt ametlikult vormistanud, vaid on oma päritoluriigist põgenenud ega ole sõjaväeasutusse ilmunud.

Kolmas küsimus

33 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sõjaväekohustuslase puhul, kes keeldub sõjaväeteenistusest konfliktis, kuid kes ei tea, millisesse väeliiki teda tulevikus teenima suunatakse, tähendaks sõjaväeteenistuse läbimine direktiivi artikli 12 lõikes 2 osutatud tegude või kuritegude toimepanemist üksnes asjaolu tõttu, et tema päritoluriigi relvajõud panevad korduvalt ja süstemaatiliselt toime selliseid kuritegusid või tegusid, kasutades selleks sõjaväekohustuslasi.

34 Üksnes liikmesriigi ametiasutused on pädevad hindama kohtuliku kontrolli all, kas sõjaväeteenistuse läbimine taotleja poolt, kes soovib saada direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e alusel pagulasseisundit, toob paratamatult või vähemalt väga tõenäoliselt kaasa selle, et ta paneb toime direktiivi artikli 12 lõikes 2 osutatud kuriteod (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 40).

35 Selline hindamine peab tuginema tõendite kogumile, mis kõiki kõnealuseid asjaolusid – eeskätt neid, mis puudutavad asjaomaseid fakte päritoluriigi kohta taotluse üle otsustamise ajal ning taotleja individuaalset seisundit ja isiklikke asjaolusid – arvesse võttes saab tõendada, et olukord tervikuna võib usutavalt viia väidetavate kuritegude toimepanemiseni (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 46).

36 Euroopa Kohus on lisaks leidnud, et põhimõtteliselt ei ole välistatud olukorrad, kus taotleja osaleb vaid kaudselt niisuguste kuritegude toimepanemises, kuna ta ei kuulu lahinguüksusesse, vaid on teenistuses näiteks logistika- või abiüksuses (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 37).

37 Arvestades, et asjaomase isiku taotluse kohta otsuse tegemisel ajal, s.o 2017. aasta aprillis käis Süürias täieulatuslik kodusõda ning eeskätt seda, et nii Süüria sõjavägi kui ka sõjaväekohustuslastest koosnevad üksused panid korduvalt ja süstemaatiliselt toime sõjakuritegusid, mida on eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul laialdaselt dokumenteeritud, on väga tõenäoline, et sõjaväekohustuslane oleks sunnitud, olenemata tema väeliigist, otseselt või kaudselt osalema kõnesolevate kuritegude toimepanemises – asjaolu, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

38 Järelikult tuleb direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e tõlgendada nii, et sõjaväekohustuslase puhul, kes keeldub sõjaväeteenistusest konfliktis, kuid kes ei tea, millisesse väeliiki teda tulevikus teenima suunatakse, tähendaks sõjaväeteenistuse läbimine täieulatusliku kodusõja korral, mille käigus paneb sõjavägi korduvalt ja süstemaatiliselt toime direktiivi artikli 12 lõikes 2 osutatud kuritegusid või tegusid, kasutades selleks sõjaväekohustuslasi, osalemist otseselt või kaudselt kõnesolevate kuritegude või tegude toimepanemises väeliigist olenemata.

Neljas küsimus

39 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et direktiivi artiklis 10 nimetatud põhjuste ning direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel peab olema seos.

40 Sellele küsimusele tuleb vastata mitte ainult artikli 9 sõnastust, vaid ka selle konteksti ja liidu seadusandja tahet silmas pidades.

41 Esiteks selgub direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 3 sõnastusest, et direktiivi artiklis 10 nimetatud põhjuste ning artikli 9 lõike 1 tähenduses tagakiusamise või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel peab olema seos. Direktiivi artikli 9 lõikes 2 on aga toodud näitlik loetelu artikli 9 lõike 1 määratlusele vastavast tagakiusamisest. Järelikult nõue, et artiklis 10 nimetatud põhjuste ja artikli 9 lõike 1 tähenduses tagakiusamise vahel peab olema seos, kehtib muu hulgas artikli 9 lõikes 2 loetletud tagakiusamise koosseisude, sealhulgas selle sätte punktis e osutatud tagakiusamise kohta.

42 Teiseks on niisugune tõlgendus kooskõlas mõiste „pagulane“ määratlusega direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis d, mille tähenduses on „pagulane“ kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes põhjendatult kardab tagakiusamist ühel selles sättes loetletud ja direktiivi artiklis 10 lahti seletatud viiest põhjusest ning kes ei saa või nimetatud kartuse tõttu ei taha anda ennast oma varasema elukohariigi kaitse alla.

43 Kolmandaks, nagu on märgitud direktiivi 2011/95 põhjenduses 24, on direktiivi eesmärk kehtestada ühised kriteeriumid pagulasseisundi tunnustamiseks Genfi konventsiooni tähenduses. Järelikult piirdutakse selles direktiivis kooskõlas kõnealuse konventsiooni artikli 1 jaotise A lõikes 2 sätestatuga varjupaigaõiguse andmisel isikutega, kellel on põhjendatud kartus tagakiusamise ees rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse rühma kuulumise või poliitiliste vaadete tõttu, nagu nähtub ka direktiivi põhjendusest 29.

44 Eelöeldut arvestades tuleb direktiivi 2011/95 artikli 9 lõiget 3 tõlgendada nii, et selle sätte kohaselt peab direktiivi artiklis 10 loetletud põhjuste ning artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel olema seos.

Viies küsimus

45 Viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e ja artikli 9 lõiget 3 nende sätete koostoimes tuleb tõlgendada nii, et seose olemasolu direktiivi artikli 2 punktis d ja artiklis 10 nimetatud põhjuste ning sõjaväeteenistusest keeldumise eest direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel tuleb lugeda tõendatuks ainuüksi asjaolu tõttu, et süüdimõistmine või karistamine on selle keeldumisega seotud.

46 Kõigepealt tuleb märkida, et nähes ette süüdimõistmise või karistamise sõjaväeteenistusest keeldumise korral konfliktis, mille puhul sõjaväeteenistus tähendaks direktiivi 2011/95 artikli 12 lõikes 2 osutatud välistamisklauslite alla kuuluvate tegude või kuritegude toimepanemist, määratleb artikli 9 lõike 2 punkt e teatavad tagakiusamise koosseisud nende põhjuse kaudu, ning et see põhjus erineb nendest, mis on direktiivi artikli 2 punktis d ja artiklis 10 ammendavalt loetletud: nendeks on rass, usk, rahvus, poliitilised vaated või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine.

47 Tõsi küll, paljudel juhtudel on sõjaväeteenistusest keeldumine poliitiliste vaadete väljendus – st kas keeldutakse igasuguse sõjalise jõu kasutamisest või ollakse vastu päritoluriigi ametivõimude poliitikale või meetoditele –, usuliste veendumuste väljendus või see on põhjendatud mingisse sotsiaalsesse rühma kuulumisega. Neil juhtudel on tagakiusamine, mis sellise keeldumisega võib kaasneda, samuti seotud samade põhjustega.

48 Siiski, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 67, võivad sõjaväeteenistusest keeldumiseks olla ka eespool mainitud viiest tagakiusamise põhjusest erinevad põhjused. Keeldumise põhjuseks võib muu hulgas olla hirm seista silmitsi ohtudega, mis sõjaväeteenistuse läbimisega relvakonflikti olukorras kaasnevad.

49 Järelikult, kui nõustuda sellega, et sõjaväeteenistusest keeldumine direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punktis e määratletud tingimustel on igal juhul seotud ühega viiest tagakiusamise põhjusest, mis on Genfi konventsioonis ette nähtud, tähendaks see tegelikult muude tagakiusamise põhjuste lisamist nendele põhjustele ja seega selle direktiivi kohaldamisala laiendamist võrreldes Genfi konventsiooni kohaldamisalaga. Selline tõlgendus läheks aga vastuollu liidu seadusandja selge tahtega, mis on ära toodud direktiivi põhjenduses 24, ühtlustada Genfi konventsiooni tähenduses pagulasseisundi rakendamist liidus.

50 Seepärast ei saa vähemalt ühe selle direktiivi artiklis 10 nimetatud tagakiusamise põhjuse ja direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahelise seose olemasolu lugeda tõendatuks ega saa seda seega rahvusvahelise kaitse taotlusi hindavate liikmesriigi ametiasutuste kontrolli alt välja jätta.

51 Taolist järeldust kinnitab rahvusvahelise kaitse taotluste hindamise kord, mis on ette nähtud direktiivis 2011/95.

52 Nimelt sätestab selle direktiivi artikli 4 lõige 1, et liikmesriigid võivad pidada taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Rahvusvahelise kaitse taotleja avaldused on siiski vaid lähtepunktiks faktide ja asjaolude hindamise menetluses, mille viivad läbi pädevad ametiasutused (vt selle kohta 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus F, C-473/16, EU:C:2018:36, punkt 28). Samas sättes on öeldud, et koostöös rahvusvahelise kaitse taotlejaga on liikmesriigi kohus hinnata tema taotluse asjaomaseid andmeid.

53 Asjaomaste andmete hulgas, mida liikmesriigi pädevad ametiasutused peavad hindama, mainib direktiivi 2011/95 artikli 4 lõige 2 „rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjuseid“, mille hulka kuulub kindlasti taotlejat väidetavalt ähvardava tagakiusamise põhjus. Seega, kui ilma hindamiseta nõustuda, et süüdimõistmine või karistamine sõjaväeteenistusest keeldumise eest selle direktiivi artikli 9 lõike 2

punktis e nimetatud asjaoludel on seotud ühega viiest tagakiusamise põhjusest, mis on ette nähtud Genfi konventsioonis, tähendaks see, et vastupidi direktiivi artikli 4 lõikes 2 sätestatule jääks „rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjuste“ üks oluline element pädevate asutuste hindamisest välja.

54 Sellegipoolest ei saa asuda seisukohale, et rahvusvahelise kaitse taotleja ülesanne on tõendada, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis d ja artiklis 10 nimetatud põhjuste ning direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud tingimustel sõjaväeteenistusest keeldumise tõttu teda ähvardava süüdimõistmise või karistamise vahel on seos.

55 Niisugune tõendamiskoormis oleks vastuolus rahvusvahelise kaitse taotluste hindamise korraga, mis on määratletud direktiivi 2011/95 artiklis 4. Esiteks, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 52 märgiti, lubab selle direktiivi artikli 4 lõige 1 üksnes liikmesriikidel panna taotlejale kohustuse „esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks“, ja paneb asja läbivaatavale liikmesriigile kohustuse hinnata taotluse asjaomaseid andmeid. Teiseks, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 70, kinnitab direktiivi 2011/95 artikli 4 lõige 5, et taotlejal ei pruugi alati olla võimalik enda väidet dokumentaalsete või muude tõenditega põhjendada, ning loetleb kumulatiivsed tingimused, mille puhul selliseid tõendeid ei nõuta. Sellega seoses on sõjaväeteenistusest keeldumise põhjused ja sellest tulenevalt teda ähvardav süüdimõistmine taotluse subjektiivsed elemendid, mille kohta võib olla eriti raske esitada otseseid tõendeid.

56 Neil asjaoludel on liikmesriigi pädevate asutuste ülesanne kõiki rahvusvahelise kaitse taotleja esitatud asjaolusid arvestades hinnata, kas seos direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis d ja artiklis 10 nimetatud põhjuste ning direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud asjaoludel sõjaväeteenistusest keeldumisega kaasneda võiva süüdimõistmise või karistamise vahel on usutav.

57 Siinjuures tuleb rõhutada, et esineb tugev eeldus, et sõjaväeteenistusest keeldumine direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e täpsustatud tingimustel on seotud ühega direktiivi artiklis 10 nimetatud viiest põhjusest.

58 Esiteks on ilmne, et täpsustades direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punktis e nimetatud tagakiusamise põhjuseid, ei tahtnud liidu seadusandja sellega, kui ta lisas pagulasseisundi saamiseks täiendava tingimuse, teha pagulasseisundi saamist sõjaväeteenistusest veendumuste tõttu keelduja jaoks raskemaks, vaid ta oli vastupidi seisukohal, et see tagakiusamise põhjus on üldjuhul seotud vähemalt ühega viiest tagakiusamise põhjusest, mis annab õiguse pagulasseisundile. Nimelt konkreetne viide selles direktiivis sõjaväeteenistusest veendumuste tõttu keeldujale olukorras, kus sõjaväeteenistuse läbimine sunniks teda toime panema rahuvastaseid kuritegusid, sõjakuritegusid või inimsusevastaseid kuritegusid, on täielikult kooskõlas sellega, et direktiivi artikli 12 kohaselt ei tunnustata pagulasena isikut, kes on eelnimetatud kuriteod toime pannud.

59 Teiseks, nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 75, annab sõjaväeteenistusest keeldumine, iseäranis kui see on karmilt karistatav, põhjust oletada, et asjaomase isiku ja päritoluriigi ametivõimude väärtuste ning poliitiliste ja usuliste veendumuste vahel on tugev konflikt.

60 Kolmandaks on relvakonflikti, eriti kodusõja korral ja juhul, kui sõjaväekohustusest pääsemiseks seaduslik võimalus puudub, ülimalt tõenäoline, et ametivõimud tõlgendavad sõjaväeteenistusest keeldumist poliitilise vastasseisuna, sõltumata asjaomase isiku võimalikest komplitseeritumatest isiklikest põhjustest. Direktiivi 2011/95 artikli 10 lõikes 2 on sätestatud, et „hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas taotlejal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav rassiline, usuline, rahvuslik, sotsiaalne või poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab taotlejale tagakiusaja“.

61 Eeltoodust tuleneb, et direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e ja artikli 9 lõiget 3 nende sätete koostoimes tuleb tõlgendada nii, et seose olemasolu direktiivi artikli 2 punktis d ja artiklis 10 nimetatud põhjuste ning sõjaväeteenistusest keeldumise eest direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e

osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel ei tohi lugeda tõendatuks ainuüksi asjaolu tõttu, et süüdimõistmine või karistamine on selle keeldumisega seotud. Esineb siiski tugev eeldus, et sõjaväeteenistusest keeldumine direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e täpsustatud tingimustel on seotud ühega direktiivi artiklis 10 nimetatud viiest põhjusest. Liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesanne on kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid arvesse võttes kontrollida, kas see seos on usutav.

Kohtukulud

62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui päritoluriigi õigus ei näe ette võimalust keelduda sõjaväeteenistusest, ei ole selle sättega vastuolus, kui keeldumine tuvastatakse olukorras, kus asjaomane isik ei ole oma keeldumist konkreetse menetluse kohaselt ametlikult vormistanud, vaid on oma päritoluriigist põgenenud ega ole sõjaväeasutusse ilmunud.**

2. **Direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sõjaväekohustuslase puhul, kes keeldub sõjaväeteenistusest konfliktis, kuid kes ei tea, millisesse väeliiki teda tulevikus teenima suunatakse, tähendaks sõjaväeteenistuse läbimine täieulatusliku kodusõja korral, mille käigus paneb sõjavägi korduvalt ja süstemaatiliselt toime direktiivi artikli 12 lõikes 2 osutatud kuritegusid või tegusid, kasutades selleks sõjaväekohustuslasi, osalemist otseselt või kaudselt kõnesolevate kuritegude või tegude toimepanemises väeliigist olenemata.**

3. **Direktiivi 2011/95 artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte kohaselt peab direktiivi artiklis 10 loetletud põhjuste ning artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel olema seos.**

4. **Direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punkti e ja artikli 9 lõiget 3 nende sätete koostoimes tuleb tõlgendada nii, et seose olemasolu direktiivi artikli 2 punktis d ja artiklis 10 nimetatud põhjuste ning sõjaväeteenistusest keeldumise eest direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e osutatud süüdimõistmise või karistamise vahel ei tohi lugeda tõendatuks ainuüksi asjaolu tõttu, et süüdimõistmine või karistamine on selle keeldumisega seotud. Esineb siiski tugev eeldus, et sõjaväeteenistusest keeldumine direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis e täpsustatud tingimustel on seotud ühega direktiivi artiklis 10 nimetatud viiest põhjusest. Liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesanne on kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid arvesse võttes kontrollida, kas see seos on usutav.**

Allkirjad